

Милан Давидовић*

Прегледни научни чланак
УДК: 341.645(4)
341.231.14(4)

ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВА НА ПОЈЕДИНАЧНУ ПРЕДСТАВКУ ЕВРОПСКОМ СУДУ ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Рад примљен: 21. 02. 2019.
Рад прихваћен за објављивање: 04. 04. 2019.

Аутор се у раду бави злоупотребом процесног права на појединачну представку Европском суду за људска права. Анализом одлука Суда аутор долази до дефиниције процесне злоупотребе пред Европским судом за људска права. У раду су детаљно студирани критеријуми Суда који конституишу злоупотребу у конкретним случајевима.

Кључне речи: *Европски суд за људска права, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, злоупотреба права на представку, процесна злоупотреба.*

I УВОД

А. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода - материјалноправни аспект

У Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода¹ (Рим, 4. новембар 1950.) у првом делу (Део I) прописана су људска права и основне слободе. Прописана је обавеза поштовања људских права. Наиме, државе Високе стране уговорнице јемче свакоме у својој надлежности права и слободе одређене у Делу I Конвенције.² У наредним одредбама Конвенције и њених протокола прописана су права и забране. Тако, Конвенција и протоколи гарантују: право на живот; право на правично суђење у грађанским и кривичним поступцима; право на слободу и безбедност личности; право на слободу изражавања; право на слободу мисли, савести и вероисповести; право на слободу удруживања; право на слободу окупљања; право на ефикасан (делотворан) правни лек;

* Судија Вишег суда у Краљеву, milan.davidovic@kv.vi.sud.rs

¹ „Службени лист Србије и Црне Горе – Међународни уговори“, број 9/2003.

² Члан 1 Конвенције.

право на мирно уживање имовине; право на слободне изборе. С друге стране, Конвенција и протоколи уз њу забрањују: мучење и нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање; ропство или ропски положај и принудни рад; дискриминацију у уживању права и слобода гарантованих Конвенцијом; протеривање сопствених држављана од стране државе или спречавање њиховог уласка у земљу; колективно протеривање странаца.

Конвенција познаје концепт злоупотребе права. Члан 17. Конвенције носи наслов „Забрана злоупотребе права“, текст члана гласи: „Ништа у овој Конвенцији не може се тумачити тако да подразумева право било које државе, групе или лица да се упусте у неку делатност или изврше неки чин који је усмерен на поништавање било ког од наведених права и слобода или на њихово ограничавање у већој мери од оне која је предвиђена Конвенцијом“. У члану 18. Конвенције, под насловом „Границе коришћења ограничења права“ прописано је: „Ограничења наведених права и слобода која су дозвољена овом Конвенцијом неће се примењивати ни у које друге сврхе сем оних због којих су прописана“.

Б. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода - процесноправни аспект

Само прописивање, даривање права није довољно. Мора да постоји гаранција да ће она бити и поштована. Део II Конвенције односи се на конституисање и рад Европског суда за људска права. У члану 19. Конвенције прописано је: „Да би се обезбедило поштовање обавеза из Конвенције и протокола уз њу које су прихватиле Високе стране уговорнице, установљава се Европски суд за људска права, у даљем тексту „Суд“. Суд ће радити као стални орган“.

Седиште суда је у Стразбуру у Француској. Поступак пред Европским судом за људска права покреће се појединачним (индивидуалним) или међудржавним представкама.³ Појединачном представком ЕСЉП-у може

³ У Србији се за иницијални акт подносиоца Европском суду за људска права користи термин „представка“. Термин је употребљен како у службеним преводима основних норматива (Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, протоколи уз њу, Пословник Европског суда за људска права), тако и у службеним преводима одлука Суда објављених у „Службеном гласнику Републике Србије“. Најзад, термин „представка“ је одомаћен и у текстовима српских аутора који се односе на научну обраду рада и одлука Суда. Исти термин употребљава се у правној терминологији Црне Горе.

У хрватској правној терминологији за означавање истог користи се термин „захтјев“. За исту ствар у правној терминологији Босне и Херцеговине употребљава се израз „апликација“, а може се срести и израз „апелација“.

Сматрамо да термин „представка“, као ознака за иницијални акт подносиоца у поступку пред Европским судом за људска права, није најсрећнији са аспекта српског језика. Етимолошки, преставка се може означити као предмет, средство којим

да се обрати било које лице или група лица која сматрају да им је нека од држава које су прихватиле Конвенцију ускратила неко од права која су гарантована Конвенцијом. Своје приговоре према некој од држава подносиоци упућују ЕСЉП-у у облику писмене представке, чиме започиње поступак пред Судом. Осим Конвенцијом, поступак пред Судом уређен је и Пословником Суда, којег је донео сам Суд, на основу Конвенције и протокола донетих уз њу. Услови прихватљивости,⁴ да Суд узме предмет у рад су следећи: треба да је повређено људско право или основна слобода заштићена Конвенцијом или протоколима уз њу; повреда је учињена одлуком јавне власти; исцрпљена су сва правна средства која пружа државни поредак државе чланице (у противном представка ће бити одбачена⁵); ако против правноснажне пресуде постоји домаћи правни лек, подносилац представке може доћи пред ЕСЉП тек по исцрпљивању домаћих правних средстава; заштиту је изузетно могуће добити и ако није у потпуности исцрпљен домаћи правни пут, ако постоји повреда права на правично (поштено) суђење, нпр., ако суд није одлучио у разумном року; потребно је да се лице које захтева отклањање повреде обратило ЕСЉП

подносилац представља, презентира, описује другоме предмет, лице, однос између лица или догађаја.

Исправнији израз, по нашем мишљењу, јесте „захтев“, јер иницијални акт подносиоца јесте захтев, тражење (вршење субјективног процесног права тражења) од Суда да утврди постојање фактичког и правног стања повреде, кршења од стране државе неког права или слободе подносиоца прописане Конвенцијом.

⁴ У принципу, услови прихватљивости испитују се само у односу на појединачне представке.

Представке које подносе државе ради заштите људских права, баш због овог свог великог значаја, не подлежу оцени прихватљивости од стране Комитета, као што је то случај с представкама које подносе појединци (члан 28. Конвенције). Државне представке, као ознака колективних гаранција људских права и њиховог објективног карактера, аутоматски се региструју и разматрају пред одговарајућим већем. У том случају веће које је конституисано у ту сврху именује два известиоца из реда својих чланова и расправља о прихватљивости одређене државне представке (члан 35. Пословника Суда). Разлика између међудржавних представки у односу на појединачне је у томе што се држава против државе може да се жали на законодавне мере или неку праксу апстрактно, не доказујући њихов штетни ефект по саму државу подносиоца представке. Појединац, пак, мора да докаже да га одређена мера директно и лично погађа, тј. онемогућава у коришћењу права и слобода из Конвенције. Друга специфичност међудржавне представке је што се она доставља на одговор туженој страни пре доношења одлуке о прихватљивости, док код појединачних представки то није случај. Вид.: D. Šago, *Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu*, Zb. Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka (1991) v. 37, br. 1 (2016), 589-621.

⁵ Члан 35. став 1. Конвенције.

унутар предвиђеног преклузивног рока од четири⁶ месеца од коначне домаће одлуке.⁷ Држава је дужна: а) да заустави повреду Конвенције *in concreto*; б) да поправи последице повреде (најчешће новчаном накнадом, обновом поступка); в) да спречи понављање сличних повреда, ако треба и изменом законодавства. ЕСЉП може да досуди правичну накнаду, али за то морају да буду испуњене одређене претпоставке: а) потребно је да утврди повреду неког од права заштићених Конвенцијом; б) мора да постоји оштећени; в) да унутрашње право државе омогућава само делимичну накнаду за последице повреде Конвенције утврђене пресудом; г) правична накнада мора бити нужна.⁸

Суд не поступа по појединачној представи која је: а) анонимна, или б) у суштини истоветна с представком коју је Суд већ разматрао, или која је већ поднета некој другој међународној инстанци ради испитивања, односно решавања, а не садржи нове релевантне чињенице.⁹ Суд у свакој фази поступка може да прогласи неприхватљивом и одбаци, односно избрише са листе предмета сваку појединачну представку за коју утврди да је неспојива с одредбама Конвенције или протокола уз њу, да је очигледно неоснована, или да представља злоупотребу права на представку.¹⁰

Конвенција, дакле, у процесним одредбама садржи принцип забране злоупотребе процесних права.

II КОНЦЕПТ ПРОЦЕСНЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ У ПОСТУПКУ ПРЕД ЕВРОПСКИМ СУДОМ ЗА ЉУДСКА ПРАВА

A. Појам злоупотребе права на појединачну представку Европском суду за људска права

У одредби члана 35. став 3. Конвенције говори се о *злоупотреби права на појединачну представку* Европском суду за људска права. Језичким тумачењем ове одредбе могло би се закључити да је овде реч о злоупотреби субјективног процесног права подносиоца на подношење иницијалног акта. Међутим, није тако. Пракса Европског суда за људска

⁶ Овај рок је раније био шест месеци од дана доношења правноснажне одлуке којом је повређено право подносиоца. Измена рока на четири месеца извршена је доношењем протокола број 15 којим се мења Конвенција за заштиту људских права и основних слобода. У „Службеном гласнику Републике Србије – Међународни уговори“ број 10/2015 објављен је Закон о потврђивању Протокола број 15 којим се мења Конвенција за заштиту људских права и основних слобода, а примењује се од 19. маја 2015. године.

⁷ Члан 35. став 1. Конвенције.

⁸ Члан 41. Конвенције.

⁹ Члан 35. став 2. Конвенције.

¹⁰ Члан 35. став 3. и 4. Конвенције.

права показује да се под формулацијом „злоупотреба права на представку” мисли, уствари, на злоупотребу субјективних процесних права подносиоца представке (странке која је носилац активне легитимације пред Судом) у току целог поступка пред Судом, у било којој фази поступка. Дакле, под овим појмом треба разумети злоупотребу сваке процесне радње вршења субјективног процесног права подносиоца представке, како иницијалним актом, тако и другим радњама вршења субјективних процесних права (све писане и усмене изјаве подносиоца у току поступка које се односе на његов захтев).

Подносилац представке је у потпуности одговоран за понашање свог адвоката или било којег другог лица које га заступа пред Судом. Било који пропуст од стране заступника у начелу се може приписати самом подносиоцу представке, те може узроковати одбацивање представке због злоупотребе права (*Beauri против Грузије* (претходни приговори), ставови 22.-25.; *Migliore и други против Италије* (одлука)).¹¹ Штавише, до злоупотребе процесних права од стране правног заступника подносиоца представке може доћи и у случајевима када подносиоца представке нема, фактички и не постоји, већ се пуномоћник појављује пред Судом у име непостојећих или преминулих лица.¹²

Европски суд за људска права је у бројним одлукама које се односе на злоупотребу права на представку више пута поновио шта сматра злоупотребом процесног права. Концепт „злоупотребе“, у смислу члана 35. став 3. Конвенције, се „... мора разумети у његовом уобичајеном значењу у складу са општом правном теоријом – наиме, *штетне примене једног права у друге сврхе, а не у сврхе за које је осмишљено*. Сходно томе, *свако понашање подносиоца представке које је очигледно супротно сврси права на појединачну представку како је предвиђено Конвенцијом и које спречава прописно функционисање Суда или прописно вођење поступка пред њим представља злоупотребу права на представку* (курзив М.Д.)“.¹³

¹¹ Део образложења Одлуке Суда: „У предметном случају, упркос неколико покушаја Суда да ступи у контакт са њим, адвокат подносиоца није показао разумну марљивост у заштити и остваривању подносиоцевих интереса по правилима контрадикторног система. Суд сматра, да се у овим околностима не може више сматрати да подносилац жели да настави поступак, у смислу члана 37 § 1 (а) Конвенције“ (Одлука Европског суда за људска права у предмету Марковић против Србије, представка бр. 49335/07 од 14. јануара 2014. године. Превод одлуке није објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“).

¹² Одлука Европског суда за људска права у предмету Михаило Петровић против Србије, представка бр. 56551/11 од 18. октобра 2011. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 89/2011 од 25. новембра 2011. године.

¹³ Одлука Европског суда за људска права у предмету Михаило Петровић против Србије, *Ibid*.

У својим бројним одлукама Суд је, такође, навео да је злоупотреба права на појединачну представку изузетна ствар, изузетна појава. Одбацивање представке на основу злоупотребе права представља изузетну, ванредну меру Суда.

Тако, Суд је у Пресуди навео: „Суд подсећа да се, иако је употреба увредљивог језика у поступцима пред Судом без сумње неприкладна, представка може одбацити због злоупотребе само у *изузетним околностима* (курзив М.Д.) (видети, нпр. *Akdivar и други против Турске*, пресуда од 16. септембра 1996. године, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-IV, стр. 1206, ставови 53-54; *Varbanov против Бугарске*, бр. 31365/96, став 36, ECHR 2000-H; *Asenov и други против Бугарске*, одлука Комисије од 27. јуна 1996. године, Одлуке и извештаји (ДР) 86-Б, стр. 54)“.¹⁴

Зато се евентуално постојање злоупотребе права на претставку мора утврдити у посебним околностима сваког *конкретног предмета (in concreto)*.

Део образложења Одлуке Суда: „Суд примећује да се представка може једино одбацити због злоупотребе у смислу члана 35. став 3. Конвенције у *изванредним околностима* (курзив М.Д.), као што су, на пример, када је представка намерно заснована на чињеничном стању у коме се изостављају или изврћу догађаји од централног значаја (види, на пример, *Akdivar и други против Турске*, 16. септембар 1996. године, ст. 53-54, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-IV; *Varbanov против Бугарске*, број 31365/96, став 36., ECHR 2000-X; i *Asenov и други против Бугарске*, одлука Комисије од 27. јуна 1996. године, Одлуке и извештаји (DR) 86-В, стр. 54).

Иако пропуст подносиоца представке да достави сва документа која би Влада, или чак Суд, сматрала релевантним за коначно разматрање једног предмета, не би требало представљати *per se* злоупотребу права на представку, у *посебним околностима конкретног предмета* (курзив М.Д.), Суд мора да оцени важност чињеница које подносилац представке није изнео“.¹⁵

До утврђивања да је конкретно процесно поступање активно легитимисане стране злоупотреба процесног права, односно, злоупотреба права на представку, долази најчешће по приговору супротне стране. Дакле, ако тужена држава сматра да је подносилац злоупотребио право на представку, она о томе мора да обавести Суд и да му скрене пажњу на

¹⁴ Пресуда Европског суда за људска права у предмету Фелбаб против Србије, представка бр. 14011/07 од 14. априла 2009. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 35/2009 од 12. маја 2009. године, став 56.

¹⁵ Одлука Европског суда за људска права у предмету Миладин Милошевић против Србије, представка бр. 20037/07 од 5. јула 2010. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 58/2011 од 5. августа 2011. године, ставови 39 и 40.

релевантне информације које поседује, како би Суд могао да изведе одговарајуће закључке.

Али, пре свега, дужност је Суда, а не тужене државе, да надзире поштовање процесних обавеза које су подносиоцу представке наметнуте Конвенцијом и Пословником Суда.

Део образложења Одлуке Суда: „Суд најпре подсећа да га одсуство Владиног иницијалног приговора у вези са злоупотребом права на представку не спречава да то испитује *proprio motu*. На крају крајева, Суд, а не тужена Влада је тај који прати поштовање процесних обавеза из Конвенције и Правилника од стране подносиоца. Суд, према томе, има и право и обавезу да надзире то поштовање узимајући у обзир све релевантне информације, било да су оне обезбеђене од стране самих странака или су на други начин јавно доступне“.¹⁶

Дакле, *процесна злоупотреба у поступку пред Европским судом за људска права је процесна радња активно легитимисане стране која је заснована на нормама правних аката којима су прописана процесна права те стране, али у конкретном случају није вршење права због постојања околности које је чине очигледно супротног сврси права на појединачну представку, и тиме шkodљивом функционисању Суда, поступку пред њим или другоме, која се санкционише од стране Суда непружањем заштите, односно проглашењем неприхватљивом и одбацивањем представке.*

Б. Критеријуми за утврђивање (видови) злоупотребе права на представку Европском суду за људска права

Злоупотреба права, па и процесна злоупотреба, не постоји *in abstracto*, већ само у конкретном испољавању, у својим критеријумима, видовима.

Процесна злоупотреба је процесна радња вршења субјективног процесног права предузета на основу норме објективног права којом је право дато титулару, али није вршење права због постојања околности које је чине шkodљивом другим учесницима у поступку или самом поступку.

Дакле, који су критеријуми за утврђивање процесне злоупотребе у поступку пред Европским судом за људска права?

Радње злоупотребе права на појединачну представку пред Европским судом за људска права могу да се класификују у неколико типичних облика (видова). Европски Суд за људска права¹⁷ издваја следеће облике

¹⁶ Одлука Европског суда за људска права у предмету Зарубица и др. против Србије, представка бр. 35044/07 од 18. јуна 2015. године. Превод одлуке није објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“).

¹⁷ Savet Европе / Европски суд за људска права: *Практични водич кроз услове прихватљивости*, 2011, 32, електронски извор, доступно на: http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_SRP.pdf, приступ 1.12.2015.

злоупотребе права на представку у поступку пред тим Судом; то су: 1) довођење Суда у заблуду; 2) увредљиве формулације; 3) кршење начела поверљивости поступка пријатељског поравнања; 4) представка је очигледно злонамерна или је лишена било какве реалне сврхе; 5) остали случајеви злоупотребе права на представку.

У наставку излагања задржаћемо изложену класификацију критеријума (видова) процесних злоупотреба, при том ћемо покушати да их подведемо под *опште критеријуме* злоупотребе права.¹⁸

1. Злоупотреба права на представку информацијама које доводе Суд у заблуду

Задатак Суда је утврђивање истине у свакој конкретној ствари која је изнета представком пред њега. Ниједан Суд не трпи неистину. У том циљу подносилац представке је дужан да обавештава Суд о свим околностима релевантним за представку и одлуку по њој.¹⁹

Подносилац врши злоупотребу права на представку *онда када је она свесно заснована на неистинитим чињеницама у циљу обмане Суда, довођења Суда у заблуду.*

Из образложења бројних одлука Суда у којима је утврђено постојање овог облика злоупотребе може се утврдити да злоупотреба права на представку довођењем Суда у заблуду постоји у следећим случајевима:

1. представка је свесно базирана на нетачним чињеницама и лажним изјавама; овде спадају случајеви: а) подношење представке под лажним идентитетом²⁰ (види *Drijfhout против Холандије* (одлука), ставови 27-29),

¹⁸ „Плуралитет видова злоупотребе права (недопуштеног вршења права), који је у стању да документује историјскоправна и упоредноправна анализа, сачињен је, колико видим, бар од осам различитих видова злоупотребе права, што значи да постоји осам различитих конституенса, критеријума недопуштеног вршења права. Према томе, бар осам разлога наводи правне поретке да забрањују вршење права. Занемарујући за сада њихове историјскоправне и упоредноправне различитости у појединостима, ти видови злоупотребе права јесу: шиканозно вршење права; бескорисно вршење права; несразмерно вршење права; противциљно вршење права; непримерено вршење права; противречно вршење права; неморално вршење права; неправично вршење права”. Вид.: В. В. Водинелић, *Такозвана злоупотреба права*, Београд, 1997, 4.

¹⁹ Правило 47. став 6. Пословника Суда.

²⁰ Део образложења Одлуке Суда: „Ако се вратимо на предметне представке, Суд констатује да је: (а) 3. марта 2010. године Председник Другог одељења одлучио да подносиоцу представке, адвокату, забрани да заступа клијенте пред Судом, и у то време и убудуће; (б) разлог за то је, *inter alia*, то што је подносилац представке у конкретном случају, поступајући као правни заступник у стотинама других предмета, поднео представке у име преминулих лица, са овлашћењем које је потписао у њихове име после њихове смрти у најмање једном случају...“. Вид.: Одлука Европског суда за људска права у предмету Михаило Петровић против Србије, представка бр. 56551/11 од

Милан Давидовић, Злоупотреба права на појединачну представку
Европском суду за људска права (стр. 41-69)

б) фалсификовање докумената који су послати Суду (види, нпр., *Bagheri и Maliki против Холандије* (одлука), број 30164/06, 15. мај 2007. године, и *Poznanski и други против Немачке* (одлука), број 25101/05, 3. јул 2007. године);

2. важне информације и документи су у представци намерно изостављени, без обзира да ли су они познати од самог почетка²¹ (види *Kerechashvili против Грузије* (одлука), број 5667/02, 2. мај 2006. године), или су у току поступка настали нови значајни догађаји (види *F. против Шпаније* (одлука), број 13524/88, 12. април 1991. године; *Predescu против Румуније*, број 21447/03, ставови 25-27, 2. децембар 2008. године; и *Tatalović и Đekić против Србије*, број 15433/07, 29. мај 2012. године);²²

18. октобра 2011. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 89/2011 од 25. новембра 2011. године.

²¹ Део образложења Одлуке Суда: „Суд према томе констатује да је подносилац представке, чак и да није доставио лажне информације, покушао да лажно представи свој предмет као једноставан, очигледан случај неизвршења правоснажне пресуде. Зато он у чињеничном стању није навео ниједну сметњу за своје враћање на посао, а посебно не своју кривичну осуду због злоупотребе службеног положаја на који је тражио да буде враћен, што је, током целог периода наведеног неизвршења, сметња за његово запослење или запослење сваког другог лица у Министарству“. Вид.: Одлука Европског суда за људска права у предмету Миладин Милошевић против Србије, представка бр. 20037/07 од 5. јула 2010. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 58/2011 од 5. августа 2011. године, став 42.

²² „Суд подсећа да према Правилу 47. став 6. Пословника Суда подносиоци представке обавештавају Суд о свим околностима релевантним за представку. Он даље подсећа да се представка може одбацити због злоупотреба права према члану 35. став 3. Конвенције, између осталих разлога, ако је свесно заснована на неистинитим чињеницама (видети *Verbanov против Бугарске*, број 31365/96, став 36., ЕCHR 2000-х; *Řehák против Републике Чешке* (одлука), број 67208/01, 18. мај 2004. године; *Popov против Молдавије* (број 1), број 74153/01, став 48., 18. јануар 2005. године; и *Kérétchachvili против Грузије* (одлука), број 5667/02, 2. мај 2006. године). Непотпуне и према томе информације које завањавају могу такође представљати злоупотребу права на представку, посебно ако се информације односе на саму суштину предмета и ако нема довољног објашњења за пропуст да се такве информације саопште (видети *Hüttner против Немачке* (одлука), број 23130/04, 9. јун 2006. године; *Poznanski и други против Немачке* (одлука), број 25101/05, 3. јул 2007. године; и *Predescu против Румуније*, број 21447/03, ст. 25 - 26, 2. децембар 2008. године).

Далеко од тога да се од подносиоца представке очекује да у својој представци изнесе све могуће информације о предмету. Његова је дужност, међутим, да представи бар оне суштинске чињенице које има на располагању и за које мора да зна да су од значаја за Суд да би могао да правилно процени случај (курзив М.Д.). Међутим, сваки такав пропуст не мора значити да је дошло до злоупотребе права на представку (видети, на пример, *Al-Nashif против Бугарске*, број 50963/99, ст. 88 - 89, 20. јун 2002. године).

Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да су се у представци која је поднета 4. априла 2007. године подносиоци представке жалили на повреду права на

3. осим очигледно свесних и намерних довођења Суда у заблуду, злоупотребу права на представку могу представљати и непотпуне, па самим тим погрешне информације које заваљају, обмањују, посебно ако се предметна информација тиче саме суштине случаја, а није дато довољно (разумно) објашњење због чега није саопштена Суду²³⁻²⁴ (види

приступ суду зато што је Врховни суд одбацио њихову жалбу на ревизију на основу тога што нису определили вредност предмета спора. Суд је 23. новембра 2010. године проследио Туженој влади представку подносилаца у вези са приступом суду.

Суд је сазнао за понављање поступка пред Врховним судом тек из запажања Владе. Супротно тврдњама подносилаца представке, Суд сматра да се ова информација односи на саму суштину њихове притужбе. Посебно, као последица њиховог захтева за понављање поступка, Врховни суд се бавио основаношћу њихове ревизије, мада ју је одбио као очигледно неосновану, чиме им је омогућио приступ суду приликом утврђивања њихових грађанских права и обавеза. Према томе, *с обзиром на важност пропуста подносилаца представке за правилно решавање овог предмета, Суд сматра да је такво понашање било супротно сврси права на представку, како је предвиђено чланом 34. Конвенције.*

Произлази да овај део представке мора бити одбачен због злоупотребе права на представку сходно члану 35. ст. 3. и 4. Конвенције (курзив М.Д.)“. Одлука Европског суда за људска права у предмету Таталовић и Ђекић против Србије, представка бр. 15433/07 од 29. маја 2012. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 65/2012 од 6. јула 2012. године.

²³ Део образложења Одлуке Суда: „Суд допушта да је релевантна одлука донета пошто је представка поднета Суду, и да подносилац представке није могао очигледно наслутити да ће Уставни суд преиспитати своју ранију одлуку у вези са релевантним правом и праксом у том тренутку... Подносилац представке је, међутим, примио релевантну одлуку 14. новембра 2011. године. Суд истиче да према Правилу 47 став 6. Пословника Суда „подносиоци представки обавештавају Суд о... свим околностима релевантним за представку“. Од подносилаца представки се свакако не очекује да у својим представкама износе све могуће информације о случају. Њихова је дужност, међутим, да представе бар суштинске чињенице, које имају на располагању, а које су очито важне како би Суд могао да предмет правилно оцени. У конкретном предмету, подносилац представке, упркос томе што га је заступао пуномоћник у поступку пред Судом, не само да је пропустио да обавести Суд о предметној одлуци, већ није доставио ни благовремено објашњење зашто је пропустио да то учини“. Вид.: Одлука Европског суда за људска права у предмету Коматиновић против Србије, представка бр. 75381/10 од 29. јануара 2013. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 19/2013 од 27. фебруара 2013. године.

²⁴ Део образложења Одлуке Суда: „Суд примећује да су се подносиоци притуживали јер правноснажне пресуде донете у њихову корист против предузећа у друштвеној својини нису извршене. Међутим, они су повукли њихове захтеве за извршењем ових пресуда између 5.4.2005. године и 9.8.2013. године, што је довело до коначног окончања извршног поступка. Потпуно ћутање подносилаца о окончању извршног поступка за време док су подржавали своје тврдње да пресуде нису извршене услед реструктурирања дужника, не може се тумачити, по мишљењу Суда, као ништа друго него као пропуст да се изнесу информације у вези са самом суштином представки.

Милан Давидовић, Злоупотреба права на појединачну представку
Европском суду за људска права (стр. 41-69)

Hüttner против Немачке (одлука), број 23130/04, 9. јун 2006. године; *Poznanski и други*, цитиран у горњем тексту; и *Predescu*, цитиран у горњем тексту, ставови 25-26).²⁵

Прва два основа су апсолутног карактера, наиме, представке које садрже свесно нетачне чињенице и/или свесно лажне изјаве, такође представке у којима су важне информације и документи намерно изостављени свакако ће бити одбачене као злоупотреба права на представку Суду.²⁶

Овај вид злоупотребе права на представку се манифестује у довођењу Суда у заблуду *свесним* предочавањем нетачних чињеница, свесним давањем лажних изјава, односно намерним изостављањем из представке важних информација и докумената. Психички однос подносиоца представке карактерише се свешћу према процесној радњи и процесној последици злоупотребе. Понашање подносиоца представке у оваквим случајевима злоупотребе може да се испољи кроз чињење (свесно уношење у представку нетачне чињенице и/или лажне изјаве), и као

Имајући у виду важност пропуста подносилаца да открију ову информацију за правилну одлуку у предметним случајевима, Суд налази да је овакво понашање било у супротности са сврхом права на појединачну представку, како је предвиђено чланом 34. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Имајући у виду горе изнете наводе, има разлога да се представке одбаце због злоупотребе права на представку, сагласно члану 35. ст. 3. и 4. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода“. Вид.: Одлука Европског суда за људска права у предмету Станковић и други против Србије, представка бр. 80131/12 од 3. фебруара 2015. године.

²⁵ Одлука Европског суда за људска права у предмету Коматиновић против Србије, представка бр. 75381/10 од 29. јануара 2013. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 19/2013 од 27. фебруара 2013. године.

²⁶ Део образложења Одлуке Суда: „Суд примећује да је у предметном случају подносилац своју представку поднео 14.9.2010. године жалећи се да пресуда Општинског суда од 25.11.1999. године није извршена. Суд примећује да је 14.6.2002. године подносилац потписао споразум пребивши, између осталог, своје потраживање из пресуде са потраживањем свог дужника према трећем лицу. Подносилац није поднео никакав доказ да је споразум о намирењу био поништен или мењан на било који начин. Стога, подносиочево потраживање из пресуде је извршено. Међутим, подносиочево потпуно ћутање о споразуму о намирењу и његова тврдња да пресуда није извршена, по мишљењу Суда, не може се тумачити на други начин већ као пропуст да се открију информације у вези са самом суштином представке. Имајући у виду важност пропуста подносиоца да открије ову информацију за правилно доношење одлуке у предметном случају, Суд налази да је такво понашање било супротно сврси права на индивидуалну представку, као што је предвиђено чланом 34. Конвенције. У погледу горе изнетог, одговарајуће је да се представка одбаци у целости због злоупотребе права на представку, сходно члану 35. став 3. и 4. Конвенције“. Вид.: Одлука Европског суда за људска права у предмету Д. Маринковић против Србије, представка бр. 57771/10 од 10. јуна 2014. године.

нечињење (намерно, свесно пропуштање да се у представку унесу важне информације и документи).

Намеран покушај да се Суд обмане мора увек бити утврђен са довољном извесношћу, пошто сама сумња неће бити довољна да се представка прогласи недопуштеном због злоупотребе права на представку (види *Melnik против Украјине*, број 72286/01, ставови 58-60, 28. март 2006. године, и *Nold против Немачке*, број 27250/02, став 87., 29. јун 2006. године).²⁷

Свесно заснивање представке на нетачним чињеницама и лажним изјавама, такође, свесно изостављање важних информација и документа у представи су процесне радње предузете у намери шкођења другоме (*animus nocendi*), односно чињења штете другом учеснику у поступку и/или Суду, односно поступку. Зато сматрамо да је са аспекта критеријума злоупотребе у изложеним случајевима реч о злоупотреби шиканозним вршењем субјективног процесног права на представку (право се врши свесним изношењем неистинитог чињеничног стања у намери шкођења, односно чињења штете другом учеснику у поступку или Суду, односно поступку).

Међутим, трећи основ је релативног карактера и може, а не мора довести до одбацивања представке на основу злоупотребе права на њу. Ова врста злоупотребе права на представку довођењем Суда у заблуду може бити извршена и омашком (ненамерно), када подносилац представке на самом почетку не обавести Суд о неком чиниоцу који је од суштинског значаја за испитивање предмета (*Al-Nashif против Бугарске*, став 89; *Kerechashvili против Грузије* (одлука)). Неће се квалификовати као злоупотреба права на подношење представке свако понашање подносиоца којом је покушао да Суду ускрати сазнања о било којим чињеницама, већ само о оним за које оцени да су имале пресудан утицај на доношење правилне одлуке Суда. Дакле, Суд неће одбацити представку на основу злоупотребе права довођењем Суда у заблуду непотпуним информацијама уколико утврди, стане на становиште а) да информација коју је подносилац покушао да ускрати Суду није била значајна информација која се односи на саму суштину његовог предмета;^{28 29} б) да подносилац

²⁷ Одлука Европског суда за људска права у предмету Коматиновић против Србије, представка бр. 75381/10 од 29. јануара 2013. године, објављена у „Службеном гласнику РС“ бр. 19/2013 од 27. фебруара 2013. године.

²⁸ Део образложења Пресуде Суда: „Влада је даље тврдила да је подносилац представке злоупотребио право на представку тиме што Суду није доставио све чињенице релевантне за његову притужбу. Посебно, подносилац представке пропустио је да обавести Суд да је могао да предложи нови попис дужникове имовине.

Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да се од подносиоца представке није тражило да захтева нови попис имовине у извршном поступку... Сходно томе, његов пропуст да то учини није био значајна информација која се односила на саму

Милан Давидовић, Злоупотреба права на појединачну представку
Европском суду за људска права (стр. 41-69)

представке није покушао да намерно доведе Суд у заблуду својим поднесцима са непотпуним информацијама.^{30 31}

суштину његовог предмета. У тим околностима, Суд сматра да нема основа да закључи да је подносилац представке злоупотребио право на појединачну представку“. Вид.: Пресуда Европског суда за људска права у предмету Драги Петровић против Србије, представка бр. 80152/12 од 20. октобра 2015. године, ставови 18 и 21.

²⁹ Део образложења Пресуде Суда: „Суд подсећа да се представка може одбацити као неприхватљива према члану 35. став 3. Конвенције ако се свесно заснива на нетачним изјавама (видети *Varbanov против Бугарске*, број 31365/96, став 36., ЕCHR 2000-X, или *Rehak против Републике Чешке*, (одлука), број 67208/01, 18. мај 2004. године). Са друге стране, ако неки подносилац представке пропусти да достави сва документа која би Влада, или чак и Суд, сматрала релевантним за коначно разматрање неког предмета, то не би требало *per se* да представља злоупотребу права на представку (видети Милошевић против Србије (одлука), став 40., број 20037/07, 5. јул 2011. године). Суд даље примећује да пропуст на који се Влада позвала изгледа да није од било какве важности за утврђивање околности предметног случаја. Према томе, ова тврдња се мора одбацити“. Вид.: Пресуда Европског суда за људска права у предмету Адамовић против Србије, представка бр. 41703/06 од 2. октобра 2012. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 100/2012 од 19. октобра 2012. године, став 35.

³⁰ Део образложења Пресуде Суда: „У вези са другом примедбом, иако је подносилац представке заиста могао бити одређенији у представи око исхода извршног поступка, јер се ради о информацији која му је била позната од почетка (видети *Kerechashvili против Грузије* (одлука), број 5667/02, 2. мај 2006. године, и супротно од *Al-Nashif против Бугарске*, број 50963/99, став 89, 20. јун 2002. године; видети такође, уопштено, *Miroslubovs и други против Латвије*, број 798/05, ставови 62. и 65, 15. септембар 2009. године), Суд констатује да је подносилац представке доставио Суду, заједно са образцем представке, примере свих пресуда у релевантним парничним поступцима. У тим околностима, прихватајући важност те информације, Суд сматра да подносилац представке није покушао да намерно доведе Суд у заблуду својим поднесцима (видети став 59. у горњем тексту; видети такође *Hüttner против Немачке* (одлука), број 23130/04, 9. јун 2006. године, и *Predescu*, број 21447/03, ставови 25–26, 2. децембар 2008. године).

Произлази да се приговори Владе у вези са надлежношћу *ratione personae* и злоупотребом права на представку морају одбити“. Вид.: Пресуда Европског суда за људска права у предмету Крстић против Србије, представка бр. 45394/06, од 10. децембра 2013. године, ставови 61 и 62.

³¹ Део образложења Пресуде Суда: „У овом предмету Суд не сматра да је подносиатељица достављањем свих релевантних докумената који се односе на буку и друге облике узнемиравања који су наводно долазили из простора трговачког друштва у стан подносиатељице, као и докумената који се односе на покушаје да се спречи свако даљње такво узнемиравање, злоупотребила своје право на појединачни захтев. Суд такођер не сматра да је подносиатељица намјерно ускратила обавијест везано уз трговину, будући да је та информација произлазила из докумената доступних Суду и у сваком случају она није од средишње важности за њезине приговоре, који се претежито односе на узнемиравање из бара. Поред тога, не може се сматрати да је подносиатељица аргументирајући свој случај на било који начин злоупотребила своја права. Документи

Са аспекта критеријума злоупотребе, овде је реч о злоупотреби *неразумним вршењем субјективног процесног права на представку* (право се врши изношењем непотпуних, дакле погрешних информација о суштини ствари, које заваљају, обмањују, при том не постоји разумно објашњење због чега је тако поступљено, и то шкоди Суду, односно поступку).

Шкођење (односно штета) као последица злоупотребе јесте пре свега шкођење поступку. Шкођење је како оно које је актуелно, тако и оно које је могуће, вероватно. Суд је то рекао на следећи начин: „У време када је Суд позван да се бави огромним бројем случајева који покрећу посебно озбиљна питања људских права, он не може да приушти себи да улаже напор на питања које је очигледно решила сама Тужена држава, и која, према томе, нису у складу са његовом правом мисијом, а то је да обезбеди поштовање озбиљних обавеза према Конвенцији које су државе уговорнице преузеле. Суд налази да пропуст подносиоца представке да га обавести о чињеници од пресудне важности за одлучивање о његовом случају представља злоупотребу права на представку“.^{32 33}

Међутим, у случајевима процесне злоупотребе шиканозним вршењем субјективног процесног права на представку постоји, као последица злоупотребе, и потенцијална материјална штета за тужену државу која се огледа у новчаној вредности евентуално досуђеној и исплаћеној на име правичне накнаде и трошкова поступка.

које је подносиатељица доставила и сви њезини наводи с тим у вези су дио спора између странака везано уз наводну повреду права подносиатељице из чланка 8. Конвенције. Као такви, на њих се странке могу очитовати и Суд их може прихватити или одбацити, али се сами по себи не могу сматрати злоупорабом права на појединачни захтјев.

Стога се приговор Владе мора одбити“.

Вид.: Пресуда Еуропског суда за људска права у предмету Удовичић против Хрватске, захтјев бр. 27310/09, од 24. травња 2014. године, ставови 125 и 126. Електронски извор, доступно на

<https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Presude%20i%20odluke/UDOVIC%20C4%8CI%20C4%86,%20prijevod%20presude.pdf>, приступ 25.12.2015.

³² Одлука Еуропског суда за људска права у предмету Коматиновић против Србије, представка бр. 75381/10 од 29. јануара 2013. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 19/2013 од 27. фебруара 2013. године.

³³ Такође, види део образложења Одлуке Суда: „У време када је Суд позван да се бави многим предметима који постављају озбиљна питања људских права, он не може дозволити трошење својих напора на ствари које су очигледно изван његове стварне мисије, а то је да осигура поштовање узвишених обавеза у вези са Конвенцијом које су Државе уговорнице преузеле“. Вид.: Одлука Еуропског суда за људска права у предмету Михаило Петровић против Србије, представка бр. 56551/11 од 18. октобра 2011. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 89/2011 од 25. новембра 2011. године.

Чак и када је пресуда Суда о основаности представке већ постала правноснажна, а накнадно се утврди да подносилац представке скривао чињеницу која би била релевантна за испитивање представке, Суд може да преиспита своју пресуду путем поступка ревизије (прописаног правилом 80. Пословника Суда) и одбаци представку због злоупотребе права на представку (*Gardean i S.C. Grup 95 SA protiv Rumunije* (ревизија), ставови 12.-22.). Ревизија пресуде могућа је само ако тужена Влада разумно није могла да има сазнања о спорној чињеници у време испитивања предмета од стране Суда, те ако Влада поднесе захтев за ревизију у року од шест месеци од дана стицања сазнања о тој чињеници, у складу с правилом 80. став 1. (*Grossi i drugi protiv Italije* (ревизија), ставови 17.-24.).

2. Злоупотреба права на представку коришћењем увредљивих формулација

Постоји злоупотреба права на подношење представке *уколико подносилац у својој преписци са Судом користи посебно љутит, увредљив, претећи или провокативни језик* – било да је реч о формулацијама које се односе на тужену државу, њеног заступника, власти тужене државе, сам Суд, његове судије, његов Секретаријат или његово особље (*Řehák против Чешке Републике* (одлука); *Duringer и Grunge против Француске* (одлука); *Stamoulakatos против Уједињеног Краљевства* (одлука)).

Са аспекта критеријума злоупотребе, овде се ради о *злоупотреби неморалним вршењем субјективног процесног права на представку* које, при том, шкоди другоме. Шкођење, као последица злоупотребе, се подразумева, јер Суд не штити захтев који је заснован на увредама, провокацијама, претњама Суду, другој страни или трећим лицима. Такво вршење процесног права шкоди, пре свега, поступку (Суду), али и другим учесницима у поступку.

Ово је врло релативан критеријум. Није довољно да формулације коришћене у представи буду само оштре, полемичке или саркастичне; оне морају да преврше „границе нормалне, пристојне и законите критике“ да би биле сматране злоупотребом (*Di Salvo против Италије* (одлука), *Arinis против Латвије* (одлука); за супротан пример, види *Aleksanyan против Русије*, ставови 116-118).³⁴ Дакле, да би их Суд квалификовао као

³⁴ Део образложења Пресуде Суда: „Влада је истакла да је адвокат подносиоца представке дао увредљиве и неодговарајуће коментаре у својим запажањима који представљају злоупотребу права на представку, у смислу значења члана 35. став 3. Конвенције. Он је посебно описао Владине поднеске у вези са чињеницама и/или правне аргументе као „примитивне“, „подмукле“ и „лукаве“, и додао да их је могао припремити само „неко ко је видео Правни факултет са улице“. Влада је, стога, позвала Суд да представку прогласи недопуштеном или, алтернативно, да лиши адвоката подносиоца представке права да га „даље“ заступа.

злоупотребу права на представку, увредљиве формулације и изјаве у представци, односно поднесцима којима се подносилац обраћао Суду морају да буду „увредљиве“ или по квалитету, или по квантитету који достизањем „критичне масе“ прераста у квалитет. У својим бројним одлукама Суд је, неприхватајући запажања Владе да се у увредљивим изјавама подносиоца и/или његовог пуномоћника стичу основи за одбачај представке на основу злоупотребе права, навео да примедбе подносиоца представке, иако неприкладне и стога за жаљење, нису достигле *минимални праг увредљивости и учесталости* који би их чинио злоупотребом права на представку.

Део образложења Пресуде Суда: „У коментарима на запажања и потраживања подносиоца представке за правично задовољење, Влада је оспорила допуштеноост представке на основу тога што је подносилац представке злоупотребио право на представку. Влада је тврдила да је подносилац представке користио увредљив језик којим је вређао власти Тужене државе, посебно Заступника. Влада се посебно позвала на подносиоцев опис запажања Владе за која је навео да су „перфидна“ и „немарно бизарна“. Суд сматра да примедбе подносиоца представке, иако

Суд подсећа да се, иако је употреба увредљивог језика у поступцима пред Судом без сумње неприкладна, представка се може одбацили због злоупотребе само у изузетним околностима (видети, нпр. *Akdivar и други против Турске*, пресуда од 16. септембра 1996. године, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-IV, стр. 1206, ставови 53-54; *Varbanov против Бугарске*, бр. 31365/96, став 36, ECHR 2000-II; *Asekov и други против Бугарске*, одлука Комисије од 27. јуна 1996. године, Одлуке и извештаји (ДР) 86-Б, стр. 54). Тачно је, такође, да се у одређеним изузетним случајевима упорна употреба увредљивог или провокативног језика од стране подносиоца представке против Тужене владе може сматрати злоупотребом права на представку (видети, најновије, *Düringer и Grunze против Француске* (одлука), број 61164/00 и 18589/02, ECHR 2003-II, као и *Stamoulakatos против Уједињеног Краљевства*, бр. 27567/95, одлука Комисије од 9. априла 1997. године; *L. R. против Аустрије*, цитирана у претходном тексту; *X против Немачке*, бр. 2724/66, одлука Комисије од 10. фебруара 1967. године; *X и Y. против Немачке*, бр. 2625/65, одлука Комисије од 30. септембра 1968. године, Извештаји 28, стр. 26-42). У предметном случају, међутим, Суд сматра да, иако су изјаве адвоката подносиоца представке неприкладне, претерано емотивне и јасно за жаљење, оне се не сведе на такве околности које би оправдале одлуку о проглашењу представке недопуштеном због злоупотребе права на представку (видети, уз одговарајуће измене, *Chernitsyn против Русије* (одлука), број 5964/02, 8. јул 2004. године) или, заправо, да се представник подносиоца представке лиши права да представља свог клијента у предметном случају, посебно с обзиром на чињеницу да су спорне изјаве дате у завршним запажањима подносиоца представке.

Произилази да се прелиминарна примедба Владе мора одбити“.

Вид.: Пресуда Европског суда за људска права у предмету Фелбаб против Србије, представка бр. 14011/07 од 14. априла 2009. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 35/2009 од 12. маја 2009. године, ставови 55-57.

неприкладне и, стога за жаљење, нису достигле минималан праг увредљивости и учесталости који би их чинио злоупотребом права на представку (видети *Омеровић против Хрватске* (број 2), број 22980/09, став 33, 5. децембар 2013. године). Ова примедба Владе се, према томе, мора такође одбацити“.³⁵

Суд овај критеријум, очигледно, цени објективно, дакле са општег аспекта увредљивости, тако да емоционална испољавања подносиоца представке, код којих нема намере вређања, или је она у другом плану, занемарљива, неће бити квалификована као злоупотреба права на представку.³⁶

³⁵ Пресуда Европског суда за људска права у предмету Мећава против Србије, представка бр. 47922/08 од 20. маја 2014. године, ставови 21-23.

³⁶ Део образложења Пресуде Суда: „Влада је оспорила допуштеност овог приговора на темељу злоупотребе права на подношење захтјева од стране подносиоца. Влада је навела да су подносиоци употребили крајње увредљив језик у њиховом захтјеву, којим се омаловажава част и углед Републике Хрватске и њених грађана те премашују границе нормалне, цивилизоване и легитимне критике.

Напосе, Влада се позива на тврдње подносиоца да „такав случај не може настати чак ни у најпримитивнијим државним заједницама у Африци“ те да Република Хрватска „има два правна поретка, јавни и тајни (први не функционира због тога што потоњи дјелује, и то савршено, у свим дијеловима јавности и правног поретка тужене државе“.

Влада је такођер приговорила оптужбама подносиоца да је Република Хрватска одговорна за „планирани организовани злочин истребљења [њихове] цијелокупне обитељи“ те за „национални шовинизам, етничко чишћење кроз најперфидније облике поступања суда и других државних тијела... док пред првоступањским судом... чекају истовремени [поступци] против починиоца неколико истодобно почињених казних дјела, а којега тужена држава штити и не допушта казнени поступак против њега, тако да се не открију трагови злочина тужене државе као судионика у свим тим казним дјелима...“.

Подносиоци захтјева се у вези с тиме нису читовали.

Суд понавља да се захтјев може одбити на темељу злоупотребе ако се свјесно темељи на неистинама (види предмет *Akdivar и други против Турске*, 16. рујна 1996, ставци 53-54, Извјешта о пресудама и одлукама 1996-IV; *I.S. против Бугарске* (одл.), бр. 32438/96, 6. травња 2000.; и *Varbanov против Бугарске*, бр. 31365/96, § 36., ECHR 2000-X). Поред тога, упорно кориштење увредљивог или провокативног језика од стране подносиоца може се сматрати злоупотребом права подношења захтјева у смислу чланка 35. ставка 3. Конвенције (види предмет *Manoussos против Чешке Републике и Немачке* (одл.), бр. 46468/99, 9. септембра 2002.; *Düringer и други против Француске* (одл.), бр. 61164/00 и 18589/02; и *Stamoulakatos против Уједињеног Краљевства*, бр. 27567/95, одлука Комисије од 9. травња 1997.).

У погледу овог предмета, Суд примјећује да изјаве које су навели подносиоци, а Влада их је цитирала, одражавају њихов емоционални став наспрам понашања власти у њиховом предмету (курзив М.Д.). Те су изјаве вриједносне просудбе, и као такве не могу бити сматране „неистинитима“ (види предмет *Aleksanyan protiv Rusije*, бр. 46468/06, § 118.,

Ако током поступка подносилац представке престане да прибегава увредљивим примедбама, пошто га је Суд на то претходно и званично упозорио, ако изричито повуче такве примедбе или ако понуди извињење, та представка неће бити одбачена као представка којом је злоупотребљено право (*Chernitsyn против Русије*, ставови 25-28).

3. Злоупотреба права на представку кршењем начела поверљивости поступка пријатељског поравнања

Ако Суд прогласи представку прихватљивом, он а. наставља испитивање предмета заједно с представницима странака и, ако је то потребно, предузима истрагу, за чије ће му ефикасно спровођење државе у питању пружити све потребне олакшице; б. ставља се на располагање странама у спору како би се постигло пријатељско поравнање засновано на поштовању људских права установљених Конвенцијом и протоколима уз њу.³⁷ Поступак који се води на основу става 1.б. поверљиве је природе.³⁸

Може се сматрати злоупотребом права на подношење представке *ако је подносилац представке намерно прекршио обавезу поверљивости преговора за постизање пријатељског поравнања*, која је странкама наметнута чланом 38. став 2. Конвенције и правилем 62. став 2. Пословника Суда. Последица ове процесне злоупотребе је одбацивање представке (*Mirošubovs и други против Летоније*, став 66; *Hadrabová и други против Чешке Републике* (одлука); *Попов против Молдавије*, став 48).

Са аспекта критеријума злоупотребе, овде се ради о *злоупотреби противцилним вршењем субјективног процесног права на представку* које, при том, шкоди другоме. Процесно право на пријатељско поравнање, које је условљено поверљивошћу, врши се презентовањем јавности (најчешће у циљу рекламерства, стицања публицитета, омаловажавања тужене државе). Суд не штити такво вршење права, већ га третира као злоупотребу.

Тако, у образложењу своје Одлуке Суд је рекао: „15. Локалне дневне новине „Глас јавности“ објавиле су 6. априла 2009. године чланак под насловом: „Скадар на Бојани“. У том чланку новинар је дао кратак резиме чињеница предмета и открио тачан износ који је предложио Секретаријат Суда ради обезбеђења пријатељског поравнања. Посебно је наведено да је други

22. просинца 2008.). Мора се признати да су неке од тврдњи подносиоца биле провокативне и неприкладне те су стога за жаљење, но укупно узевши, Суд сматра да не прелазе праг увредљивости и учесталости који би их учинио злоупотребом захтјева.

Вид.: Пресуда Еуропског суда за људска права у предмету *Омеровић против Хрватске*, захтјев бр. 22980/09, од 5. просинца 2013. године, ставови 28-33. Електронски извор, доступно на [https://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/94b579567876f9fcc1256965002d1bf4/d4ae1591d3af5940c1257ad40041903c/\\$FILE/OMEROVI%20C4%86%20\(2\).%20presuda.pdf](https://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/94b579567876f9fcc1256965002d1bf4/d4ae1591d3af5940c1257ad40041903c/$FILE/OMEROVI%20C4%86%20(2).%20presuda.pdf), приступ 26.12.2015.

³⁷ Члан 38. став 1. Конвенције.

³⁸ Члан 38. став 2. Конвенције.

подносилац представке изјавио да „је Суд у Стразбуру казнио Србију са 4.900 евра, али да овај износ није исплаћен [другом подносиоцу представке]“.

16. Дневне новине „Блиц“ су 1. јула 2009. године објавиле чланак под насловом „Чекају на стан већ 17 година“, у коме је новинар описао свој разговор са другим подносиоцем представке који је поново дао резиме чињеница предмета и навео да је „2007. године покренуо парницу код Суда у Стразбуру, који је казнио државу Србију са 4.900 евра због претеране дужине предмета Ђорђевић“.

17. Друге дневне новине „Таблод“ објавиле су 1. априла 2010. године чланак под насловом: „Квадратура до Стразбура“. У овом чланку новинар је дао резиме чињеница домаћег поступка подносилаца представке и навео, између осталог: „Славољуб Царић, заступник Србије пред Судом у Стразбуру, у поднеску од 6. октобра 2008. године признао је да су [подносиоци представке] претрпели штету због неактивности српског правосуђа, и понудио накнаду у износу од 4.900 евра. Овај новац ће бити исплаћен из буџета пореских обвезника, наиме, заједнички од стране свих српских грађана“....

20. Влада је 6. јула 2009. године обавестила Суд да је други подносилац представке за две локалне новине открио детаље процеса пријатељског поравнања у току (види ставове 15 и 16. у горњем тексту). Она је даље констатовала принцип поверљивости преговора о пријатељском поравнању, чија би повреда могла, у одређеним околностима, оправдати закључак да је представка недопуштена на основу злоупотребе права на представку....

22. Подносиоци представке су 31. децембра 2010. године признали да су прекршили правила поверљивости, али су тврдили да су то учинили ненамерно и незнајући. Они су такође изнели да је заступник „хипокрит, непрофесионалан и да је поступао у лошој намери“, и да „је злоупотребио свој положај представника“ и чије би поднеске „требало узимати са додатном пажњом“....

27. Суд подсећа да су, према члану 39. став 2. (члан 38. став 2. пре 1. јуна 2010. године) Конвенције, преговори о пријатељском поравнању поверљиви. Правило 62 став 2. Пословника Суда прописује да се у парници не може позивати нити ослањати ни на једно писано или усмено саопштење нити на понуду или уступак у оквиру пријатељског поравнања. Ово правило је апсолутно и не дозвољава појединачну оцену колико се детаља може открити (види *Леснина Велетрговина д.о.о. против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број 37619/04, 2. март 2010. године). Штавише, не може се искључити да би повреда принципа поверљивости могла, у одређеним околностима, оправдати закључак да је представка недопуштена на основу злоупотребе права на представку (види, између осталог, *Hadrabová против Чешке Републике* (одлука), број 42165/02, 25. септембар 2007. године; *Попов против Молдавије*, (број 1), број 74153/01, став 48., 18. јануар 2005. године; и *Бењоцки и други против Србије* (одлука), бр. 5958/07, 6561/07, 8093/07 и 9162/07, 15. децембар 2009. године).

28. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да су о предлозима Секретаријата за пријатељско поравнање подносиоци представке говорили у јавности и штампи открили износе о којима је реч и иницијативе које су предузете. Даље се примећује да је из обавештења приложеног заједно са дописом Суда од 3. септембра 2008. године јасно да је природа свих преговора о пријатељским поравнањима строго поверљива. Подносиоци представке су, према томе, морали да поштују овај захтев. У сваком случају, они нису пружили никакво убедљиво оправдавање што то нису учинили. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да такво понашање представља повреду правила поверљивости, што се такође може сматрати злоупотребом права на представку како је предвиђено чланом 34. Конвенције.

29. У светлу горе наведених запажања, Суд налази да је прикладно да представку одбаци, само на основу овога, у целини, у складу са чланом 35. став 3. и 4. Конвенције.³⁹

Да би се одредило да ли је подносилац представке прекршио обавезу поверљивости, морају се дефинисати границе те обавезе. Она се увек мора тумачити у светлости своје *опште сврхе*, односно омогућавања што лакшег постизања пријатељског поравнања кроз пружање заштите странкама и Суду од могућег притиска. Не постоји апсолутна и безусловна забрана показивања писмена која се односе на пријатељско поравнање било којем трећем лицу или разговора о њима. Ако би се прихватило тако широко и ригорозно тумачење, постојала би опасност угрожавања заштите законитих интереса подносиоца представке, нпр., он не би могао да затражи стручни савет у случају када има овлашћење за заступање или сам себе заступа пред Судом. Сем тога, било би исувише тешко, ако не и сасвим немогуће, да Суд контролише стриктно поштовање једне такве забране.

Оно што Конвенција (члан 38. став 2.) и Пословник Суда (правило 62. став 2.) забрањују странкама јесте објављивање информација о којима је реч, нпр., преко медија, или у преписци у коју би могао да има увид велики број људи, или на неки други начин (*Miroļubovs и други против Летоније*, став 68). С тих разлога, злоупотребу права на представку у овом контексту може представљати онај вид понашања код кога постоји одређени степен тежине и озбиљности.⁴⁰

³⁹ Одлука Европског суда за људска права у предмету Бауцал-Ђорђевић и Ђорђевић против Србије, представка бр. 38540/07 од 2. јула 2013. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 64/2013 од 24. јула 2013. године.

⁴⁰ За конкретне примере примене овог начела види, када је реч о случају у коме је представка одбачена, *Hadravová и други против Чешке Републике* (одлука), где су подносиоци представке у својој преписци са министарством правде сопствене земље од речи до речи цитирали предлоге за пријатељско поравнање које је формулисао Секретаријат Суда, што је довело до тога да њихова представка буде одбачена као злоупотреба права на представку. За пример случаја у коме је установљено да је представка прихватљива, види *Miroļubovs и други против Летоније*, где није са сигурношћу утврђено да су сва тројица подносилаца представке била одговорна за

Треба нагласити да се овде не ради о случајевим одбијања подносиоца представке да започне или наставе преговоре о условима постизања пријатељског поравнања,⁴¹ такође о случајевима одбијања подносиоца представке да потпише постигнуто пријатељско поравнање. При том нема значаја да ли је подносилац одбио да закључи пријатељско поравнање са властима тужене државе у поступку на националном нивоу, или са властима тужене државе на нивоу поступка пред Европским судом за људска права. Суд је у више својих одлука подвукао да треба правити разлику између, с једне стране, предлога изјављеног у току поверљивог поступка постизања пријатељског поравнања,⁴² и, са друге стране, једностране понуде коју су поднеле власти тужене државе у току отвореног и расправног поступка пред Судом. У првом случају, свака изјава и предлог су строго поверљиви, у другом – не постоји обавеза поверљивости.⁴³

Да би било оцењено као злоупотреба представке, обелодањивање поверљивих информација мора бити намерно. Непосредна одговорност подносиоца представке за то обелодањивање увек мора бити установљен са довољним степеном извесности; није довољна само сумња (*ibid.*, st. 66 *in fine*).⁴⁴

обелодањивање поверљивих података, што је за последицу имало то да Суд одбаца претходни приговор Владе.

⁴¹ Члан 39. Конвенције.

⁴² Члан 38. став 2. Конвенције, члан 62. став 2. Пословника Суда.

⁴³ Е. В. Рябцева, *Злоупотребление правом на подачу жалобы в Европейский суд по правам человека*, *Международный научно-практический юридический журнал „Евразийская адвокатура“* № 1 (2) 2013.

⁴⁴ Део образложења Одлуке Суда: „Зрењанинске новине“, локалне дневне новине, су 26. јуна 2008. године објавиле један чланак под насловом: „Суђења дужа од деценије?“. У овом чланку новинар је описао разговор са г. Д. Радином, заступником подносилаца представки. Посебно је наглашено да је г. Радин изјавио да је Суду доставио око четрдесет предмета у вези са прекомерном дужином парница у Србији, као и због непостојања делотворног домаћег правног лека у вези са тим. Он је даље открио, *inter alia*, имена подносилаца представки у предметне четири представке, изнео кратак приказ чињеничног стања у односним предметима, и саопштио прецизне износе које је предложио Секретаријат Суда ради закључења пријатељског поравнања.

„Дневник“, регионалне дневне новине, је исти чланак објавио на својој Интернет страници 13. јула 2008. године. Наведене новине су 14. јула 2008. године објавиле овај чланак у штампаној верзији под насловом: „Држава плаћа, без права на жалбу“. ...

Дописом од 18. јула 2008. године, Влада је доставила копију чланка објављеног у „Зрењанинским новинама“ од 26. јуна 2008. године (види под Д. Остале релевантне чињенице у горњем тексту). Она је даље приметила да је г. Радин тиме озбиљно прекршио правила поверљивости и „злоупотребрио“ поступак пред Судом „како би промовисао самог себе“. У закључку, Влада је позвала Суд да предметне представке „скине са своје листе предмета“ или да заступника подносилаца представки „искључи“ из „свих даљих поступака“. ...

4. Злоупотреба права на представку, јер је представка очигледно злонамерна или је лишена било какве реалне сврхе

Подносилац представке злоупотребљава право на представку ако Суду непрестано подноси злонамерне и очигледно неосноване представке које су сличне некој представи коју је исти подносилац уложио раније и која је већ проглашена неприхватљивом (М. против Уједињеног Краљевства (одлука); *Philis* против Грчке (одлука)).⁴⁵

У овом основу постоји неколико критеријума процесне злоупотребе.

а. Злоупотреба права на представку, јер је очигледно злонамерна

Са аспекта критеријума злоупотребе, овде је реч о злоупотреби *шиканозним вршењем субјективног процесног права на представку* искључиво или претежно у намери шкођења другог (*animus nocendi*). Суд не штити захтев који је „злонамеран“, који је изнет пред њега са намером да се вршењем права на представку нанесе штета („зло“) другоме.

Такве су представке, нпр., у којима се захтев подносиоца односи на безначајно малу вредност, те је очигледно да је поднет у намери шикане Суда или тужене државе.

У *Воск против Немачке* (одлука) подносилац представке се жалио због дужине парничног поступка који је повео ради накнаде трошкова неког дијететског препарата који му је преписао лекар, за износ од 7,99 евра. Суд је приметио да је већ затрпан изузетно великим бројем представки по којима је поступак у току и које отварају озбиљна питања из области људских права, нагласивши да постоји несразмера између тривијалности наведених чињеница

Ако се вратимо на предметне представке и с обзиром на горе наведено, Суд примећује: (а) подносиоци представке су у јавности расправљали о предлозима Секретаријата за пријатељско поравнање, а њихов заступник је касније штампи открио детаље истих; (б) у информацији на српском, која је приложена заједно са дописом Суда од 5. јуна 2008. године, јасно је наведено да је природа свих пријатељских поравнања строго поверљива; (в) подносиоци представке су стога, а тиме и њихов заступник, требали да се придржавају овог захтева; и (г) они су коначно пропустили да проследи убедљиво оправдање зашто то нису учинили. Према томе, такво понашање представља кршење правила поверљивости, што се, такође, мора сматрати злоупотребом права на представку. У тим околностима, прикладно је да се прекине примена члана 29. став 3. Конвенције и одбаци, само по овом основу, све четири представке, у целини, у складу са чланом 35. ст. 3. и 4. Конвенције“.

Вид.: Одлука Европског суда за људска права у предмету Бењоцки и други против Србије, представке бр. 5958/07, 6561/07, 8093/07 и 9162/07 од 15. децембра 2009. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 4/2010 од 29. јануара 2010. године.

⁴⁵ Савет Европе / Европски суд за људска права: *Практични водич кроз услове прихватљивости*, 2011., 34, електронски извор, доступно на: http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_SRP.pdf, приступ 1.12.2015.

и употребе система заштите по Конвенцији, с обзиром на безначајност износа о коме је реч (укључујући ту и поређење између тог износа и плате подносиоца представке) као и на чињеницу да се поступак о коме је реч не односи ни на какав фармацеутски производ у смислу лека, већ на дијететски препарат. Суд је такође указао на то да поступци као што је тај поступак само доприносе томе да домаћи судови буду претрпани предметима, што само доприноси једном од узрока прекомерне дужине поступка.

Из ових разлога, представка је одбачена као злоупотреба права на представку.^{46 47}

Након што је 1.6.2010. ступио на снагу протокол број 14 овакве представке се решавају на основу члана 35 став 3 (б) Конвенције (непостојање значајне штете за подносиоца представке).⁴⁸

Када је реч о шиканозним представкама свакако треба цитирати образложење Одлуке Суда у предмету Михаило Петровић против Србије.

„Суд подсећа да члан 34. Конвенције захтева да би појединачни подносилац представке требало да тврди да је стварно оштећен повредом коју наводи. Тај члан за појединце не установљава неку врсту *actio popularis* за тумачење Конвенције; он појединцима не дозвољава да се жале на право или на неку одређену одлуку *in abstracto* само зато што они сматрају да је супротна Конвенцији. У принципу, он није ни довољан подносиоцу представке да тврди да се самим постојањем неког закона повређују његова права према Конвенцији; неопходно је да тај закон буде примењен на његову штету (*Klass* и други подносиоци представке против Немачке, пресуда од 6. септембра 1978. године, став 33., серија А број 28). Суд је прихватио да подносилац представке може бити потенцијална жртва. Међутим, да би могао да тврди да је жртва у таквој ситуацији, подносилац представке мора да пружи разуман и убедљив доказ вероватноће да ће доћи до повреде која погађа њега лично; сама сумња

⁴⁶ Вид.: *Bock v. Germany*, no. 22051/07, ECtHR (Fifth Section), Decision of 19.01.2010., elektronski izvor, dostupno na <http://freecases.eu/Doc/CourtAct/4548597>, приступ 15.11.2017.

⁴⁷ Савет Европе / Европски суд за људска права, *Практични водич кроз услове прихватљивости*, 2011, 34, електронски извор, доступно на http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_SRP.pdf, приступ 1.12.2015.

⁴⁸ Што, приметићемо, није исти критеријум, конституенс злоупотребе.

Наиме, у *Bock v. Germany* ради се о шикани, „парничењу“, поступку који је покренут пред Судом само у намери икођења (*animus nocendi*), малтретирања другог (Суда, тужене државе).

„Непостојање значајне штете за подносиоца представке“, односно непостојање правног интереса, као неопходног елемента субјективног права, па и субјективног процесног права, јесте посебан, самосталан вид злоупотребе права (злоупотреба безинтересним вршењем права), који је објективно конципиран (небитно је да ли код титулара права постоји *animus nocendi*; злоупотребу конституише чињеница да субјективном праву титулара недостаје интерес који се штити тим правом).

или нагађање нису довољни (видети генерално *Senator Lines GMBH* против Аустрије, Белгије, Данске, Финске, Француске, Немачке, Грчке, Ирске, Италије, Луксембурга, Холандије, Португала, Шпаније, Шведске и Уједињеног Краљевства (одлука), број 56672/00, 10. март 2004. године, са даљим позивањима, посебно на горе наведену пресуду *Klass* и други подносиоци представке).

У вези са концептом „злоупотребе“, у смислу члана 35. став 3. Конвенције, он се мора разумети у његовом уобичајеном значењу у складу са општом правном теоријом – наиме, штетне примене једног права у друге сврхе, а не у сврхе за које је осмишљено. Сходно томе, свако понашање подносиоца представке које је очигледно супротно сврси права на појединачну представку како је предвиђено Конвенцијом и које спречава прописно функционисање Суда или прописно вођење поступка пред њим представља злоупотребу права на представку (видети *Miroļubovs* и други подносиоци представке против Латвије, број 798/05, ст. 62 и 65., 15. септембар 2009. године). Суд даље подсећа да та злоупотреба може представљати циљ који се жели постићи представком (курзив М.Д.) (видети, иако у веома различитом чињеничном контексту, *Koch* против Немачке, број 1270/61, одлука Комисије од 8. марта 1962. године, Годишњак 5, стр. 134-136), и констатује да „узнемиравајуће манифестације неодговорности и лакомислен однос према Суду“, који представљају непоштовање, могу такође довести до одбацивања представке у смислу злоупотребе (курзив М.Д.) (видети *Радничка партија Грузије против Грузије* (одлука), број 9103/04, 22. мај 2007. године). Најзад, Суд не може имати задатак, као тело основано према Конвенцији да обезбеђује поштовање обавеза које су Високе стране уговорнице преузеле у вези са Конвенцијом, да се бави понављањем неоснованих и свадљивих притужби, чиме се ствара непотребан посао који је несагласан са његовим стварним функцијама (видети, *mutatis mutandis*, у вези са претходном Комисијом, *М против Уједињеног Краљевства*, број 13284/87, одлука Комисије од 15. октобра 1987. године, Одлуке и извештаји (ДР) 54, стр. 214).

Ако се вратимо на предметне представке, Суд констатује да је: (а) 3. марта 2010. године Председник Другог одељења одлучио да подносиоцу представке, адвокату, забрани да заступа клијенте пред Судом, и у то време и убудуће; (б) разлог за то је, *inter alia*, то што је подносилац представке у конкретном случају, поступајући као правни заступник у стотинама других предмета, поднео представке у име преминулих лица, са овлашћењем које је потписао у њихове име после њихове смрти у најмање једном случају; (в) упркос томе што је обавештен о горе наведеној забрани, подносилац представке у предметном случају наставио је да поступа у име подносилаца представке, некада као њихов заступник, а некада само припремајући поднеске за Суд, али сваки пут тражећи накнаду хонорара, иако му је било добро познато да Суд неће разматрати такве захтеве; (г) 9. децембра 2010. године Секретаријат Суда упутио допис Адвокатској комори Београда, обавестивши је о понашању

подносиоца представке; (д) у допису од 18. јануара 2011. године, председник наведене коморе, *inter alia*, уочио да је подносилац представке вероватно прекршио важеће професионалне моралне стандарде, због чега ће бити обавештена дисциплинска тела удружења; (ђ) подносилац представке од тада наставио да Суду доставља стотине нових представки, сваки пут наводећи себе као подносиоца представке, али позивајући се у чињеничном стању / жалећи се на догађаје и поступке који се јасно односе на друга лица; и (г) у очигледном покушају да одржи сличност свог сопственог „статуса жртве“, подносилац представке додао још једну притужбу у вези са губитком личне зараде, иако нејасно и без икаквог образложења.

С обзиром на горе наведено и сасвим супротно чињеници да су притужбе подносиоца представке због других лица очигледно несагласне са Конвенцијом, као и са протоколима уз њу, *ratione personae*, *остаје чињеница да је његово понашање почев од 3. марта 2010. године имало првенствено за циљ осујећење одлуке Суда да му се ограничи заступање клијената пред Судом, што по себи представља непоштовање Суда и мора се, као такво, сматрати дрском злоупотребом права на појединачну представку* (курзив М.Д.). У време када је Суд позван да се бави многим предметима који постављају озбиљна питања људских права, он не може дозволити трошење својих напора на ствари које су очигледно изван његове стварне мисије, а то је да осигура поштовање узвишених обавеза у вези са Конвенцијом које су Државе уговорнице преузеле.

У тим околностима, прикладно је да се предметне представке у конкретном предмету одбаце у целини, у складу са чланом 35. став 3 (а) и 4. Конвенције⁴⁹.

Само на први поглед би се могло рећи да се овде ради о злоупотреби права на представку осујећењем, непоштовањем већ донетих одлука Суда. Уствари, ради се о шиканозном вршењу процесног права са намером наношења штете туженој држави (злоупотребом поступка, односно, целог поступка пред Судом фабриковањем случајева, представки у име непостојећих подносилаца, са циљем да се од тужене државе наплати новац евентуално досуђен на име правичне накнаде и судских трошкова).

6. Злоупотреба права на представку, јер је лишена било какве реалне сврхе

Суд ће утврдити да постоји злоупотреба права на представку *ако утврди да подносилац нема правни интерес да поднесе или остане при поднетој представи (захтеву)*. Овај основ је апсолутан. Разлози подносиоца треба да буду без интереса и по објективним и по субјективним мерилима (што је и логично, због афекцијалних вредности).

⁴⁹ Одлука Европског суда за људска права у предмету Михаило Петровић против Србије, представка бр. 56551/11 од 18. октобра 2011. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 89/2011 од 25. новембра 2011. године.

Део образложења Одлуке Суда: „Предметни случај тиче се наведеног пропуста предузећа у друштвеној својини да плати подносиоци 65 евра на име дуга по основу плате и 815 евра на име трошкова парничног и извршног поступка. Суд не може а да не уочи несразмеру између малог износа главног дуга и високих трошкова насталих услед широког коришћења судског поступка.

Ценећи субјективни значај поступка за подносиоци, Суд примећује да је она стварно одбила извршење пресуде донете у њену корист, пропуштајући да преузме дужникову заплeнену имовину, чија је вредност процењена на 845 евра. Дакле, упркос подносиоциним супротним тврдњама, њено понашање показује *очигледно одсуство интереса за исход поступка* (курзив М.Д.). Суд, стога, закључује да подносиоци објективно није претрпела било какву знатну штету као резултат наводне повреде Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода“.⁵⁰

в. Злоупотреба права на представку, јер је представка слична представци коју је подносилац уложио раније и која је већ проглашена неприхватљивом

Европски суд за људска права неће разматрати, већ ће утврдити да је реч о злоупотреби права, представку која је већ била предмет разматрања тог Суда, или предмет разматрања друге међународне инстанце, нарочито Комитета за људска права организације Уједињених нација.

Поновљена представка значи да је подносилац већ предао ту представку против исте државе, из истих разлога који су већ били предмет разматрања, како по питању прихватљивости, тако и у суштини (повреда принципа *res iudicata*).⁵¹

На исти начин ће се поступити и са представком која је већ поднета некој другој међународнојinstancи ради испитивања, односно решавања, а не садржи нове релевантне чињенице (повреда принципа *ne bis in idem*).

5. Остали случајеви злоупотребе права на представку

Критеријуми које смо изложили представљају најчешће на основу којих Суд у конкретном случају утврђује да постоји злоупотреба права на представку.

Полазећи од дате дефиниције злоупотребе права на представку, која је, опет, концепт осмишљен од самог Суда изражен у његовим бројним

⁵⁰ Одлука Европског суда за људска права у предмету Спасић против Србије, представка бр. 21477/13 од 3. фебруара 2015. године. Превод одлуке није објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“.

⁵¹ Е. В. Рябцева, *Злоупотребление правом на подачу жалобы в Европейский суд по правам человека*, *Международный научно-практический юридический журнал „Евразийская адвокатура“* № 1 (2) 2013.

одлукама, дакле – да је злоупотреба права на представку штетно вршење субјективног процесног права од стране подносиоца у друге сврхе, а не у сврхе за које је осмишљено, које је очигледно супротно сврси права на представку како је предвиђено Конвенцијом и које спречава прописно функционисање Суда или прописно вођење поступка пред њим – могу се сагледати и друга процесна понашања подносиоца која, у суштини, представљају злоупотребу права на представку Европском Суду за људска права.

Понекад се пресуде и одлуке Суда, као и предмети који су пред њим још у разматрању, користе у сврхе политичких говора у државама уговорницама. Представка која је инспирисана жељом за стицање публицитета или пропаганде није само из тог разлога злоупотреба права на представку (*McFeeley и други против Уједињеног Краљевства* (одлука), као и *Khadzhaliyev и други против Русије*, ставови 66-67). Међутим, може се говорити о злоупотреби ако подносилац представке, мотивисан политичким интересима, даје штампи или телевизији интервјуе у којима испољава неодговоран и фриволни став према поступцима који се воде пред Судом (*Georgian Labour Party против Грузије*).⁵²

Овај критеријум може се подвести под *злоупотребу противциљним вршењем процесног права*, али и под *злоупотребу шиканозним вршењем права на представку* (уколико се може квалификовати под вршење права са намером шкођења, наношења штете туженој држави омаловажавањем).

III ЗАКЉУЧЦИ

Поступак пред Европским судом за људска права је специфичан, особен. Ова особеност произилази из чињеница да је овај Суд једини и јединствен, те да сам креира поступак по коме учесници у поступку поступају пред њим.

Европска конвенцији за заштиту људских права и основних слобода, у свом процесном делу, познаје појам процесне злоупотребе. Институт је одређен кроз прописивање санкције, наиме, у члану 35. став 3. и 4. Конвенције прописано је да Суд у свакој фази поступка може да прогласи неприхватљивом и одбаци, односно избрише са листе предмета сваку појединачну представку за коју утврди да је неспојива с одредбама Конвенције или протокола уз њу, да је очигледно неоснована, или да представља злоупотребу права на представку.

Појам процесне злоупотребе изграђен је кроз праксу Суда.

Процесна злоупотреба у поступку пред Европским судом за људска права је процесна радња активно легитимисане стране која је заснована на нормама

⁵² Савет Европе / Европски суд за људска права, *Практични водич кроз услове прихватљивости*, 2011., 34-35, електронски извор, доступно на http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_SRP.pdf, приступ 1.12.2015.

правних аката којима су прописана процесна права те стране, али у конкретном случају није вршење права због постојања околности које је чине очигледно супротном сврси права на појединачну представку, и тиме штетним функционисању Суда, поступку пред њим или другоме, која се санкционише од стране Суда непружањем заштите, односно проглашењем неприхватљивом и одбацивањем представке.

Околности конкретног случаја (критеријуми) који конституишу, одређују процесну злоупотребу у поступку пред Европским судом за људска права су:

- противциљно вршење процесног права (злоупотреба права на представку кршењем начела поверљивости поступка пријатељског поравнања; злоупотреба права представком која се користи у политичке сврхе, или је инспирирана жељом за стицање публицитета или пропаганде);

- неразумно вршење процесног права (злоупотреба права на представку изношењем непотпуних, погрешних информација о суштини ствари, које заваљају, обмањују, а при том не постоји разумно објашњење због чега је тако поступљено);

- неморално вршење процесног права (злоупотреба права на представку коришћењем увредљивих формулација);

- шиканозно вршење процесног права (злоупотреба права на представку информацијама које свесно доводе Суд у заблуду у намери шкођења Суду, другој страни; злонамерне представке, које су поднете Суду у намери шкођења другоме, Суду, другој страни, што је очигледно из околности да се захтев подносиоца односи на безначајно малу вредност; фиктивне представке које се односе на непостојећа лица и непостојеће повреде права, чији је једини циљ наношење штете туженој држави наплатом правичне накнаде и трошкова поступка које би Суд евентуално досудио);

- безинтересно вршење процесног права (подносилац нема правни интерес да поднесе или остане при поднетој представи);

- кршење принципа *res iudicata*, односно принципа *ne bis in idem* (представка подносиоца је већ била предмет разматрања Суда, или је предмет разматрања друге међународне инстанце).

Овакво вршење субјективног процесног права на представку Европским судом за људска права није вршење права, већ процесна злоупотреба, јер је супротном сврси права на појединачну представку како је предвиђено Конвенцијом.

Последица утврђивања од стране Суда да је подносилац представке извршио радњу злоупотребе права на представку јесте проглашавање представке неприхватљивом, односно недопуштеном и њено одбацивање, односно, брисање са листе појединачних представки.

Milan Davidović*

ABUSES OF THE RIGHT OF AN INDIVIDUAL APPLICATION BEFORE THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Summary

In this paper the author deals with the abuses of the proceeding rights to an individual application before European Court of Human Rights. Analysing the Court decisions, the author becomes to a definition of the proceeding abuses in the European Court of Human Rights. In this paper the author detailed studied the criteria of the Court which are constitutive for the abuses in the cases.

Key words: *European Court of Human Rights, Convention, abuses of the rights of application, abuses the proceeding.*

* Judge of the Higher Court Kraljevo.